

Därför skenar lönerna för fotbollsstjärnorna

Kvartal den 8 juli 2025

Bolltrollaren Roger Magnusson var den franska ligans största stjärna under några år i början på 1970-talet. En bollkonstnär som i Frankrike gick under smeknamnet "le Garrincha suédois". Hans allra bästa år var 1971, då han tillsammans med jugoslaven Josip Skoblar bildade Europas vassaste anfallsduo.

Skoblar vann det året Guldkon som den europeiska fotbollens bästa målgörare, oftast framspelad av Magnusson.

Enligt skribenten Tomas Junglander, som berättat om Roger Magnussons framgångar, tjänade denne 200 000 kronor per år när han var som bäst. Det motsvarade 6,4 genomsnittliga årslöner för en svensk industriarbetare år 1971 (31 300 kronor).

Stjärnorna i den franska ligan var ungefär lika välbetalda som de i den engelska ligan. Magnussons uppgivna lön ligger mycket nära Bobby Charltons. Han var Englands och Manchester Uniteds största fotbollsstjärna under 1960-talet. Det år United vann Europacupen – 1968 – hade Charlton en årslön motsvarande 145 700 kr (11 716 pund) eller 6,2 årslöner för en svensk industriarbetare det året, det vill säga nästan exakt samma nivå som Magnussons ersättning tre år senare.

Erling Haaland är idag engelska ligans bäst betalde spelare med en veckolön på 525 000 pund, vilket motsvarar en årslön på 350 miljoner kronor.

En svensk industriarbetarlön är ungefär 36 000 kr i månaden, vilket ger en årslön på 432 000 kr. Haalands årslön motsvarar således 810 industriarbetarårslöner. Om vi sätter Haalands årsarbetstid till 1 880 timmar (47 veckor à 40 timmar), så har han en timlön på 186 000 kronor, vilket gör att det tar honom två timmar och 20 minuter att tjäna motsvarande en årslön för en industriarbetare.

Haaland är kontrakterad för att göra mål. Säsongen 2024–25 gjorde han 31 mål för sin klubb, vilket betyder en ersättning på över 11 miljoner kronor per mål.

Låt oss nu jämföra Haalands ersättning med Bobby Charltons och Roger Magnussons – två av de mest uppburna spelarna för drygt 50 år sedan. Haaland har alltså en årslön på 810 svenska industriarbetarårslöner, medan Magnussons och Charltons ersättning motsvarade drygt sex svenska industriarbetarårslöner när de stod på topp. Räknat på det sättet är Haalands lön 127 gånger högre än Magnussons lön 1971 och 130 gånger högre än Charltons 1968.

Haalands lön är också mer än tolv gånger högre än vd-lönerna i de allra största svenska företagen. Enligt LO:s senaste kartläggning deklarerade vd:arna i de 50 största bolagen i genomsnitt en inkomst av tjänst motsvarande 54 industriarbetarårslöner. När skillnaderna var

som minst tjänade toppbolagens vd:ar lika mycket som nio industriarbetare. En stor ökning med andra ord, men inte i närheten av hur mycket skillnaden ökat till de bästa fotbollsspelarna.

Här har dock skett en tillväjning. År 1998 fusionerades Sveriges då jämte Ericsson framgångsrikaste företag Astra med brittiska Zeneca. Astras vd Håkan Mogren fick en årslön i det fusionerade företaget på åtta miljoner kronor, vilket då motsvarade 37 industriarbetarårslöner. Det gjorde att han fick löpa gatlopp, jagad både av media och kulturminister Marita Ulvskog. Pikant nog var sportjournalisterna i samma veva upprörda över att Peter Forsbergs årslön i Colorado Avalanche blev 20 miljoner kronor lägre än lagkamraten Joe Sakics när den senare förlängde sitt kontrakt.

Hur kan lönerna bli så exceptionellt höga för några enskilda fotbollsspelare som Haaland, Mbappé och Ronaldo, där de båda senare också tjänar respektive tjänade ungefär 350 miljoner kronor per år i Real Madrid?

Självklart spelar sportens globalisering roll här. De stora klubbarna har i dag hela världen som sin marknad och säljer de stora spelarnas matchtröjor för miljardeböpp. Men det räcker knappast som förklaring till de exceptionella lönerna till några få spelare i ett mindre antal klubbar.

En faktor som fått enorm betydelse är den så kallade Bosman-domen 1995. EU-domstolen slog då fast att de europeiska fotbollsligorna var tvungna att följa samma arbetsrättsliga regelverk som resten av arbetsmarknaden och att de därför inte kan agera som en kartell gentemot spelarna. Det därtills gällande transfersystemet inom fotbollen i EU – som innebar restriktioner för den fria rörligheten för arbetstagare/spelare – ansågs heller inte vara förenligt med EG-rätten.

Domen förändrade också systemet för övergångsersättningar i grunden genom att tillåta spelare att fritt byta klubb vid kontraktstidens slut utan att den gamla klubben fick någon ekonomisk ersättning. Detta gör att klubbarna tvingas sälja spelare när kontraktstiden är på väg att löpa ut eller erbjuda så förmånliga villkor att spelaren väljer att skriva nytt avtal med klubben, annars blir de helt lottlösa när spelaren kan stoppa hela övergångssumman i egen ficka. Numera är det därför allt ovanligare att storspelare förblir trogna sin klubb under hela karriären likt Francesco Totti i Roma och den tidigare nämnde Bobby Charlton i Manchester United.

Bosman-domen innebar vidare ett förbud mot nationella begränsningar av antalet utländska EU-spelare som en klubb fick ha i sin trupp. Tidigare omfattades klubbarna av ”tre plus två-regeln” i internationella matcher. Den tillät högst tre utländska spelare i truppen plus två ytterligare utländska spelare om de kom från klubbens egen akademi. Följden blev en stor tillströmning av utländska EU-spelare till de bästa europeiska ligorna och deras toppklubbar.

Den sammantagna effekten av domen är att skillnaderna har ökat mellan klubbar både inom de olika ligorna och mellan ligorna i de ledande länderna och övriga länder. Skillnaderna mellan de

(framgångs)rikaste klubbarna i de stora länderna och de övriga får ytterligare bränsle genom att de enorma intäkterna för tv-rättigheterna såväl nationellt som internationellt fördelas efter hur framgångsrika lagen är. Framför allt blir det exceptionellt stora skillnader i ersättningar beroende på om ett lag lyckas kvalificera sig till de stora europeiska cuperna och sedan lyckas bra där.

Alla dessa faktorer samverkar till det utfall spelare som Haaland är exempel på: extremt höga ersättningar till de spelare som uppfattas ha avgörande betydelse för att en klubb ska kunna vinna mästerskap och turneringar.

En annan baksida av utvecklingen är att ingen hänsyn kan tas till att värdet av att titta blir högre om det är en hög konkurrensmässig balans – competitive balance – mellan lagen så att inte matcherna uppfattas som i hög grad avgjorda på förhand – att det blir som i Spanien där La Liga oftast är en lång väntan för att utröna om Real Madrid eller Barcelona blir spanska mästare.

Likaså lär vi aldrig mer få uppleva fotbollsunder som när Åtvidaberg slog ut Chelsea ur Cupvinnarcupen 1971 eller när IFK Göteborg vann UEFA-cupen 1982 genom att krossa de nykorade tyska mästarna Hamburger SV med 4–0 över två matcher.

För att upprätthålla den konkurrensmässiga balansen använder alla de stora ligorna i USA (NBA, NFL och NHL) olika regler för att skapa så likvärdiga betingelser som möjligt för de olika lagen. Låt mig ta NHL som exempel.

De 32 NHL-klubbarna är affärsföretag. De äger ligan gemensamt, vilken agerar som en kartell visavi spelarna. NHL har sedan 20 år tillbaka och efter en lång konflikt med spelarna infört regler som förhindrar att bara några få lag har chans att vinna Stanley Cup. Den viktigaste av dessa är att den totala lönesumman till spelartruppen inte får överstiga en viss summa – för närvarande 88 miljoner dollar – lika för alla lag och bestämd till 57 procent av ligans totala intäkter fördelat på de 32 lagen.

De allra bästa spelarna tjänar i dag i spannet 105–125 miljoner kronor (11–13 miljoner dollar) per år, vilket motsvarar runt en tredjedel av Haalands lön; lönetaket gör det omöjligt för ett lag att betala mer än två till tre (undantagsvis fyra) spelare så hög lön.

De stora stjärnorna sprids därför ut relativt jämnt mellan de 32 lagen, och stjärnornas löner hålls nere på rimlig nivå jämfört med de största fotbollsstjärnornas löner i Europa. Till detta kommer att tv-intäkterna delas lika, vilket gör att resurser och stjärnspelare omfördelas till mindre framgångsrika lag. En viktig komponent är draftsystemet, där de sämst presterande lagen får företräde att reservera framtida spelare.

Regelverket garanterar spelarna en förutbestämd del av intäkterna. Detta ger alla inblandade skäl att se till att kakan blir så stor som möjligt. Jämför detta med den europeiska fotbollsmarknaden och dess avsaknad av bromsar på spelarlöner i form av lönetak och andra

stödjande regelverk. Ingen kan då ta ansvar för det gemensamma intresset att skapa konkurrensmässig balans mellan lagen såväl på nationell som europeisk nivå.

Jakten på att vinna koncentreras till ett mindre antal storklubbar som slåss intensivt sinsemellan om att vinna de mest attraktiva titlarna. I kombination med en spelarmarknad utan begränsningar kommer de att konkurrera stenhårt om det fåtal spelare som tros fälla avgörandet. Dessa spelare – Haaland, Mbappé, Ronaldo... – kan då kapa åt sig astronomiska ersättningar.

Deras framgångsrika klubbar balanserar däremot på ruinens brant. Medan nordamerikanska hockey- och basketbollslag ofta är framgångsrika affärsföretag ägs de framgångsrikaste europeiska fotbollslagen i ökande utsträckning av personer som inte behöver agera enligt rimliga företagsekonomiska principer.

Bosmandomen sågs av många som en frihetsreform där spelarna inte längre kunde "ägas" av de klubbar som utvecklat dem. Men till skillnad från den vanliga arbetsmarknaden så är idrott (likt politik) ett nollsummespel. Det finns ett visst antal poäng att slåss om och bara ett lag kan bli mästare.

Resultatet har blivit det förväntade. Klubbar som utbildar och utvecklar unga talanger utvecklas till plantskoleklubbar snarare än att de långsiktigt investerar i spelare som de hoppas får en lång karriär i klubben. Storklubbarna har fått mer resurser att erbjuda fria spelare extremt förmånliga kontrakt. Det blir då ännu svårare för mindre klubbar att konkurrera och det förstärker den ekonomiska ojämlikheten och resultatskillnaderna. Spelare byter klubb oftare i jakt på bättre villkor, vilket gör det svårare att bygga långsiktiga lag och skapa klubbidentitet.

När de rikaste klubbarna alltid vinner eftersom de köper alla de bästa spelarna urholkas sporten. Fotboll är en gemensam produkt – ingen klubb kan spela ensam. Därför finns ett gemensamt intresse att samarbeta om regler som bevarar ligans attraktivitet.

Finns det någon chans att förbättra situationen? Svaret är ja, men det förutsätter att EU-domstolen accepterar ett konkurrensundantag som innebär att ligorna ges rätten att agera som en kartell i relation till spelarna och att kartellen kan komma överens om att det är i dess intresse att maximera en kombination av intäkter och konkurrensmässig balans. För att undvika att kartellen gör övervinster som kan delas ut till ägarna kan ett sådant kartellundantag behöva kombineras med någon form av uttagsbegränsningar och kanske regler som gör att vinster över viss nivå måste användas för att till exempel stödja annan ungdomsidrott än fotboll.

Det kan låta paradoxalt, men ju mer intäkterna ökar inom den europeiska fotbollen, desto större kommer skillnaderna att bli mellan klubbar och ligor så länge dagens system består. Hela intäktsökningen kommer att gå till den faktor som är mest avgörande och vars tillgång är fix: de allra bästa spelarna. Hela intäktsökningen – från bättre tv-avtal till ökad tröjeförsäljning – hamnar i spelarnas fickor, medan toppklubbarna kommer att fortsätta balansera på ruinens brant.

Det är en olycka att EU-domstolen inte har förstått att lagsportsmarknaderna inte följer samma logik som vanliga marknader.

Magnus Henrekson